

ТОДОР ВЪЛЧЕВ ЗА АВТОРКАТА

chitanka.info

Лилиан Хелман, родена в 1905 г., влезе в американската литература като продължител на социално — критичното направление, към което се числеше и Юджин О'Нийл, и доразвивайки го, внесе в него много нови неща и остави дълбока следа със своеобразния си талант.

Първата ѝ драматургична творба, която веднага я прави известна, е „Часът на децата“ (1934). Следват „Бъдни дни“, „Лисичета“, „Страж на Рейн“ (една от най-силните антифашистки пиеси в американската драматургия), „Поривите на вятъра“, а след Втората световна война — „Другият край на гората“, „Есенната градина“, „Играчките на тавана“, адаптацията „Монсера“ и „Чучулигата“, мюзикълът „Кандид“ (по произведението на Волтер) и „Майка ми, баща ми и аз“, драматизация на романа на Берт Блехман „Колко“.

Лилиан Хелман е авторка и на редица киносценарии, между които един, в съавторство с Хемингуей, за Гражданската война в Испания и друг за Великата отечествена война, онасловен „Полярната звезда“, който тя пише като военен кореспондент в СССР.

Не е тук мястото за анализ на нейната драматургия, но с една реч, тя е решително отрицание на войната и фашизма, на фалшивите американски „ценности“ и на всичко, което унижава човешкото достойнство. Неслучайно Хелман отива в Испания по време на Гражданската война и по-късно ще напише в „Пентименто“, че там са я развълнували хората, готови да умрат за това, в което вярват.

Лилиан Хелман пише последната си пиеса — „Играчките на тавана“, през 1960 г., след което настъпва дванадесетгодишно мълчание, ако не се смята драматизацията на романа на Блехман.

Причината за това мълчание не е някаква лична духовна криза. То по-скоро е предизвикано от кризисни тенденции в развитието на американския театър през 60-те години — време, за което според един сполучлив израз е характерна „войнстващата деидеологизация“.

Ала в началото на седемдесетте години Хелман сякаш бива преоткрита и интересът към нейната драматургия се възражда не само в САЩ, но и в Европа. В Ню Йорк отново започват да се играят с голям успех „Лисичета“, „Играчките на тавана“ и „Кандид“, в Австрия и ГДР — „Есенната градина“, а във ФРГ — „Бъдни дни“, „Лисичета“ и „Другият край на гората“.

По същото време мълчанието е нарушено, но не с драматургична творба, а с мемоарна литература. Така изпод перото на Хелман излизат „Несъвършената жена“, „Пентименто“ и „Времето на негодниците“, която предизвика ожесточени спорове сред американската интелектуална върхушка. Това е отрязък от мрачния период на маккартизма, под чиято пета попадат и Лилиан Хелман, и Дашиъл Хамът, известен (все още не и у нас) американски писател, с когото тя споделя 30 години от живота си. Шумът или по-точно протестите, които се вдигнаха около тази книга, накараха авторката да заяви: „Мнозина не са се променили дори и след маккартизма. Книгата събуди много мъчителни спомени. Обвиниха ме, че съм описала отново цялата «история», без да проверя нито един от фактите. Но истината е съвсем друга. Лично аз извърших щателни изследвания, а някои издирвания бях възложила на други хора. Проверила съм и препроверила всеки написан ред. Маккартизмът беше нещо като катаклизъм“.

Колкото до „Пентименто“... Впрочем какво е пентименто? Термин от живописата, който съществува само на италиански и е непреводим както на английски, така и на български. Затова го и запазваме, още повече че авторката си е направила труда да го обясни. Във всеки случай най-близкото му съответствие, ако го търсим в същия стилев пласт, би било може би „През патината на годините“.

А като жанр? Книга с портрети — отговаря самата Лилиан Хелман. Иначе това несъмнено е мемоаристика, срещу чийто автобиографичен характер възразява — струва ни се с право — американският литературен критик М. Шарър, който дава може би най-точната характеристика на същината на замисъла на авторката и на смисловата многопластовост на „Пентименто“.

„И макар че тази книга е почти демонстративно неавтобиографична — пише той, — в нея отчетливо прозират събития от живота на художничката, в съзнанието на читателя, ако не в самия текст, се редуват етапи от живота ѝ: ранна младост ту в Нови Орлеан, ту в Ню Йорк, университета, началото на работата в издателството, първият ѝ, необмислен и кратък брак, литературната кариера, славата и почестите, Холивуд, преследванията по времето на Макарти, разоряването ѝ, политическото ѝ прозрение, кръгът от талантливи и суетни приятели, някои от които съчетават в себе си и таланта, и

суетата, чернокожите (най-вече жени), предани и жлъчни, описани с дълбока любов. Ето това е пентименто — първоначалният пласт под слоя боя, положен върху него.“

И ако приемем, че седемте, нека ги наречем, части на „Пентименто“ са седем портрета на близки на Хелман, изиграли важна роля в живота ѝ, трябва да добавим, че във всеки от тези портрети изкусно са вградени и други. А всяка част е като че ли канава за пиеса със сюжет, конфликт, графично изписани характери и блестящ диалог. Човек дори добива чувството, че това са седем пиеси, които засега, временно, живеят в прозата и остава само авторката да ги извади оттам и да им придаде формата, необходима за сцената и за възможностите на съвременния театър. В този смисъл „Пентименто“, както донякъде и другите ѝ две белетристични творби, е по-скоро връщане към „старата любов“ — драматургията, нежели бягство от нея.

Но тъй или иначе, прозата на Лилиан Хелман потвърждава безсъмнено поне едно: че тя не е свърнала от пътя, който пое в началото, не е изменила на идеалите, с които влезе в литературата, не се е отрекла от това, което обичаше, и не се е примирила с онова, което ненавиждаше.

И винаги с лице към хората.

Тодор Вълчев

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.